

**SOCIAL- OCH
HÄLSOVÅRDSUTSKOTTETS UTLÅTANDE
3/2003 rd**

**Berättelsen om regeringens åtgärder under år
2002**

Till grundlagsutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 6 maj 2003 berättelsen om regeringens åtgärder under år 2002 (B 4/2003 rd) till grundlagsutskottet för beredning och bestämde samtidigt att social- och hälsovårdsutskottet skall lämna utlåtande till grundlagsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- biträdande avdelningschef, regeringsråd Tuulikki Haikarainen, medicinalråd Päivi Hämäläinen,

lääin, regeringsråd Anja Kairisalo, direktör Leo Suomaa, överläkare Eero Lahtinen och överinspektör Olavi Kaukonen, social- och hälsovårdsministeriet

- överdirektör Mauno Konttinen, Forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården
- planeringschef Olli Valpola, Folkpensionsanstalten
- chef för social- och hälsovårdsenheten Matti Liukko, Finlands Kommunförbund.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Uttalanden

Utskottet har behandlat de uttalanden i regeringens berättelse som uppkommit i social- och hälsovårdsutskottet. I fråga om resultatet av uttalandena har utskottet särskilt tagit fasta på om åtgärder vidtagits med anledning av uttalandena och om åtgärderna varit relevanta för att ett utlåtande skall kunna strykas. Med hänvisning till detta föreslår utskottet att följande uttalanden stryks:

- vård av minderåriga oberoende av deras vilja, RP 92/1992 rd
- revidering av stadgandena om kriminalpatienter, RP 226/1994 rd
- utvecklandet av vården av kriminalpatienter, RP 231/1996 rd
- rehabilitering för specialgrupper, RP 155/1997 rd
- utvecklande av arbetspensionssystemets praxis för betalning av försäkringspremierna och av registren över arbetsförhållandena, RP 202/1997 rd
- effektivisering av tobakspolitiken, RP 82/1998 rd

- tandvård för veteraner, RP 62/1999 rd
- sänkning av invaliditetsgraden enligt lagen om skada, ådragen i militärtjänst, RP 67/1999 rd
- familjeledighet, RP 131/2000 rd
- arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte, RP 184/2000 rd
- vårdbidrag för glutenfri diet, RP 149/2001 rd
- revidering av grunderna för fastställande av sjukdagpenning och rehabiliteringspenning, RP 171/2001 rd.

Dessutom föreslår regeringen att vissa andra uttalanden inte längre skall ge anledning till åtgärder. Däremot anser utskottet att följande uttalanden skall följas upp också i berättelsen om regeringens åtgärder under 2003:

- nivån på grunddagpenningen för arbetslösa, SRR 4/1996 rd
- småföretagares sociala trygghet, RP 80/1999 rd
- det andra uttalandet i anknytning till RP 137/1999 rd om lagen om klienten inom socialvården, där riksdagen förutsatte att bestämmelserna om utlämnande av de uppgifter som omfattas av banksekretessen skall samordnas.

Utskottet vill också lyfta fram följande uttalanden av riksdagen som bygger på social- och hälsovårdsutskottets betänkanden:

Förbättrandet av grundtryggheten, RP 155/2001 rd

Grundtryggheten skall enligt utskottets åsikt ses över utifrån målet att ingen skall tvingas leva på utkomststöd långa tider för att de övriga förmånerna är så små. Antalet utkomststöds klienter bör främst fås ned genom bättre sysselsättningsmöjligheter. Men det räcker inte med sänkt arbetslöshet utan det gäller att förbättra den primära sociala tryggheten. Utskottet noterar med tillfredsställelse att det nya regeringsprogrammet utlovar en höjning av såväl de lägsta dagpenningarna som folkpensionen och att det nationella utvecklingsprojektet för det sociala området

går på djupet med behovet att se över den ekonomiska grundtryggheten.

Utskottet förutsatte i sitt utlåtande att de som får utkomststöd skall få det bättre. Utskottet välkomnar de senaste årens insatser för att förbättra utkomststödssystemet. Men man måste ytterligare underlätta för utkomststöds klienterna, anser utskottet. Det gäller exempelvis att fundera på om den egenandel av boendekostnaderna som sänker utkomststödet försvarar sin plats. För att lindra fattigdomen i barnfamiljer med utkomststöd borde man åtminstone delvis avstå från att räkna in barnbidragen i familjens inkomster när man bestämmer utkomststödet belopp.

Den blygsamma nivån på de primära förmånerna ger kommunernas socialarbetare fler klienter samtidigt som personella resurser binds upp onödigt mycket. En översyn av förmånerna leder till att också socialarbetarna blir av med en del klienter.

Inom många servicesektorer behövs det numera allt mer socialt arbete. De sociala problemen har blivit mer komplexa och fler till antalet och t.ex. i barnfamiljer och bland barn har problemen ökat. Trots det har kommunerna redan länge lidit brist på kompetenta socialarbetare. Det ökade behovet av socialt arbete i kombination med knappa resurser har i vissa kommuner lett till en direkt kris inom den sociala omsorgen. Det sociala arbetet har fått draghjälp av ett flertal utvecklingsprojekt och andra projekt, som dock varit engångsföreteelser och i de flesta fall varit beroende av kommunernas insatser. Det brådskar med att stärka det sociala arbetet och utveckla den sociala sektorn på bred front. När det gäller det sociala arbetet bör servicestrukturerna och rutinerna ses över och resurserna utökas utgående från det nationella utvecklingsprojektet för det sociala området och kvalitetsrekommendationerna för de olika delområdena. För att personaltillgången inom det sociala arbete skall vara tryggad måste socialarbetarna få högre löner och i allt större utsträckning fasta anställningar. Dessutom gäller det att satsa på att stärka de anställdas kompetens, på fortbildning och arbetsledning.

Uppföljningen av hur de ökade resurserna använts, RP 152/2001 rd

År 2002 ändrades statsandelssystemet för social- och hälsovårdsservicens anläggningskostnader så att statsandel kan betalas till kommuner och samkommuner för projekt som gäller utveckling av verksamheten. I samma veva höjdes statsandelsprocenten när det gäller social- och hälsovårdens driftskostnader. I statsbudgeten för samma år höjdes anslagen särskilt för välfärdstjänster för barn och unga. En uppföljning visar att en del kommuner inte avsatt behövliga extra resurser i sina budgetar för ändamålen i fråga.

Enligt regeringsprogrammet höjs statsandelarna och deras procentandel för social- och hälsovården. Förutom tilläggsresurserna i statsbudgeten behöver kommunerna i sina egna budgetar satsa mer på social- och hälsovårdstjänster för att dessa skall bli lättare att nå och förbättras kvalitativt och i resultathänseende. Hur tilläggsresurserna fördelar sig bör följas upp effektivare och styr- och tillsynsmetoderna vidareutvecklas, menar utskottet.

Utveckling av närståendevården, RP 166/1997 rd

Utskottet tog i sitt utlåtande om regeringens åtgärdsberättelse för 2000 särskilt fasta på hur närståendevården borde utvecklas. Närståendevårdarna fick under redovisningsåret rätt till mer ledigt men annars har deras situation inte kunnat hjälpas upp på önskat sätt. Det är enligt utskottets mening helt utmärkt att regeringsprogrammet utlovar en total översyn av närståendevården under regeringsperioden. Med tanke på detta mål är det av fundamental betydelse att också kommunerna förbinder sig att bygga ut närståendevården och stödja närståendevårdarna i deras arbete.

Service för barnfamiljerna, SRR 4/2002 rd

Utskottet efterlyste i sitt uttalande i anknytning till den barnpolitiska redogörelsen bättre service för barnfamiljerna. Regeringsprogrammet säger att servicen till barn och familjer skall förbättras "genom att man ser till att det finns tillgång till tillräcklig och permanent personal och trygga

förhållanden samt genom att personalen ökas när det gäller service för barn och unga". De personella resurserna spelar en avgörande roll om man vill att vardagen skall bli bättre för barn och unga i dagvård och skola. Hos oss brister det i den grundläggande omsorgen om barn såtillvida att det finns så få platser inom eftermiddagsverksamheten för grundskolelever. Rätten till trygg morgon- och eftermiddagsverksamhet för första- och andraklassister skall enligt regeringsprogrammet tryggas genom att det föreskrivs i lag om detta. En heltäckande morgon- och eftermiddagsverksamhet för barn bör ordnas med det snaraste, anser utskottet, eftersom finländska skolbarn internationellt sett får klara sig utan vuxentillsyn under eftermiddagarna på ett rätt exceptionellt sätt.

Utskottet gick i det betänkande som riksdagens uttalande bygger på mycket noga in på servicen till barnfamiljer. Utskottet har understrukt att basservicen till barn, såsom rådgivningsbyråer och skolhälsovården, måste få bättre villkor. Det finns en tydlig koppling mellan hur denna service fungerar och hur barnen mår. I regeringsprogrammet står det att man i tjänsterna till barn och unga kommer att främja verksamhetsmetoder som inbegriper många olika yrkesgrupper och som grundar sig på tidigt ingripande. Det har skett en kontinuerlig ökning i antalet barn med särskilda behov i fråga om stöd och fostran. Därför krävs det resurser också för uppfostnings- och familjerådgivningarnas verksamhet.

Utskottet vill ytterligare understryka att tjänsterna till barnfamiljerna bör utvecklas innehållsligt för att bättre stödja föräldraskapet och familjernas fostringsarbete även med hänsyn till dagens familj i dess brokiga mångfald. Klientutfrågningar visar att det i barnfamiljerna finns ett uttalat behov av stöd för föräldraskapet, utveckling av familjekompetensen och insatser för att skingra osäkerheten i uppfostringsfrågor.

Det nationella hälsoprojektet

Startskottet för ett nationellt hälsoprojekt gick 2002 i enlighet med statsrådets principbeslut. Utifrån beslutet överenskomms om ändringar som

lindrar läkarbristen inom primärvården. För att utveckla hälsovårdstjänsterna tillsattes en distriktsorganisation med uppgift att starta projekt för omläggning av primärvården.

Om rekommendationerna i det nationella hälsoprojektet skall kunna genomföras måste såväl staten som kommunerna skjuta till rätt mycket pengar under de närmaste åren. Regeringen kommer enligt regeringsprogrammet att öka resurserna för den offentliga social- och hälsovården och utveckla kunskandet, servicestrukturer och metoderna på lång sikt tillsammans med kommunerna i enlighet med principbeslutet i det nationella hälsovårdsprojektet. Resurstillskottet måste absolut, anser utskottet, komma till stånd. Utskottet understryker också att primärvården och det förebyggande arbetet har högsta prioritet när det gäller att bromsa upp efterfrågan på tjänster och inrikta dem på behandlingar främst

inom den öppna vården. Det är alldeles utmärkt, menar utskottet, att regeringsprogrammet gått in för att finansiering speciellt skall styras till vården av och stödtjänster för mentalvårdspatienter och missbrukarklienter. I detta sammanhang vill utskottet understryka att särskilt de psykiatriska tjänsterna för barn och unga måste tryggas.

För att det skall finnas hälso- och sjukvårdspersonal att tillgå, gäller det att göra den offentliga hälso- och sjukvården attraktiv som arbetsplats genom att erbjuda de anställda en god arbetsmiljö, möjligheter till fortbildning, en adekvat lön och utsikter till avancemang.

Utlåtande

Social- och hälsovårdsutskottet föreslår

att grundlagsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors den 3 juni 2003

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Valto Koski /sd
medl. Sirpa Asko-Seljavaara /saml
Anneli Kiljunen /sd
Marjaana Koskinen /sd
Pehr Löw /sv
Riikka Moilanen-Savolainen /cent
Aila Paloniemi /cent

Leena Rauhala /kd
Paula Risikko /saml
Tapani Tölli /cent
Raija Vahasalo /saml
Erkki Virtanen /vänst
Tuula Väättäinen /sd.

Sekreterare var

utskottsråd Eila Mäkipää.